

2008/3. szám

Műhelymunkák

A nemek társadalmi egyenlősége az Európai Unió keleti határai mentén

A tanulmánykötet szerzői:

Zatykó Judit és Schumann Róbert
Dr. Gyulavári Tamás
Hajnal Gyöngyi
Szimoncsikné Laza Margit

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával
valósult meg

Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány

www.cgeopol.hu

Hajnal Gyöngyi

A nemek egyenlőségének helyzete a sok nemzetiséget magában foglaló mai ukrán állam területén

Bevezető gondolatok és témafelvetés

Jelen dolgozatom különös figyelmet szentel a XXI. század Ukrajnájának, mint olyan országnak, melynek társadalma súlyos ambivalenciák hordozója, amely ellentmondásosság olyan mély és olyan élő szövetet alkot, hogy részekre szabdalja magát a politikai értelemben vett, vagy akár a geográfiai nézőpontból értékelt országot. Ez a kétarcúság jól megérthető, hogyha térben és időben egyszerre próbáljuk meg vizsgálni helyzetét. Az így rajzolódó karakterisztikák szemléletesen ábrázolják, hogy a jelenlegi társadalmi helyzet és az ukrán állampolgárok mai szemléletmódja mögött, időbeli mélységek és különböző eredetű hagyományelemek alkotta sajátos rendszer áll. Mindazonáltal a jelenben látványos zavart okoz az éppen adott politikai, és gazdasági ráhatás néplelket tüzesítő lángja, még akkor is hogyha tudjuk, hogy „a gyorsan lobbant láng hamar hamvad”! Dolgozatom kifejtő részében éppen ezen okból az említett két faktor mibenlétét, illetve egymással alkotott viszonyát bemutatva haladok majd előre. A szemlélődés alapvető nézőpontja számomra az elkövetkező oldalakon az egyes egyén, illetve a család életlehetőségeinek alakulása mentén érlelődik majd. Kiemelt hangsúllyal gondolok majd a nemek kapcsolatrendszerében, mint a társadalom mikro sejtjeként definiálható családegység belső rendjéért felelős kapcsolati erkölcsben megnyilvánuló folyamatokra.

A dolgozat megformálásakor célszerűnek láttam az adott téma sajátosságainál fogva az ukrán történeti cselekmények bemutatásától a legújabb kori viszonyok elemzéséig eljutni. A társadalmi értelemben aktív generációnak (25-36 éves kor) vizsgálata mellett, figyelembe vettem a felnövekvő generációk helyzetét, bemutattam

az ország oktatáspolitikájában megjelenő, a nemzeti asszimilációnak a nemek sajátos ukrainai értelmezésű egyenlőségén alapuló szocializációs koncepciót. A tapasztaltabb korosztályok által teremtett gazdasági, kulturális és politikai alapállapotok, mint tartalmi kiindulópontok kerülnek kifejtésre. Ez a szempont a nemek jelen társadalmi helyzetének, és a jövő alakíthatóságának eredőjeként szolgál. Így a történeti vonalvezetésnek végpontot, a jövő formálásánál kezdőpontot jelent. Magyarázza továbbá, hogy mi okból válik szükségszerűvé, a nyílt asszimilációs politikát egyértelműen a nemek egyenlősítésének nyomvonala mentén megvalósítani.

Mint azt divatos hivatkozni a magyar és a lengyel történelem sok ponton cseng egybe, illetve fonódik össze egymással. Vizsgálni kívánom azt is, mivel mindkét nemzet jelentős kisebbséggel rendelkezik a mai Ukrajna területén, hogy az ukrán társadalomalkotó akarat mi módon és milyen eszközökkel hat országa kisebbségpolitikáján keresztül a tőle teljesen idegen kulturális gyökerekkel rendelkező nemzetiségek hétköznapijaira. Hogyan alkotja meg a sajátos identitás megéléshez szükséges társadalmi és gazdasági teret. Túlmenve mindezekén felvetni kívánom azt a napi valóságban megmutatkozó kérdést, hogy összeilleszthetők e hosszú távon az ilyen mértékben más eredetű, idegen kultúrájú, eltérő néplélekkel bíró kisebbségek egy egységes, belső kohézióval rendelkező társadalmi keretrendszerbe. Az ukrainai asszimilációs törekvések célja a családok kohéziós alapjainak átalakítására irányuló tendenciák működtetése. Kevéssé bevallottan ugyanis, az asszimilációval a cél nem a kisebbségi identitás teljes érvényű és mértékű megsemmisítése, hanem az abban láthatóan tárolt, és az ukrán társadalom szempontjából a közösségi túlélés eszközeként tekintett hagyományelemeknek, olyan befogadásáról van szó, amelyek nem léteznek az ukrán nép hagyatékában, de megtalálhatóak egyes kisebbségeknél, és egy esetleges egybeolvasztással egyenesen átvihetők abba anélkül, hogy a korábbi történeti hiányukra magyarázatot kellene adni. Ennek utána ugyanis már ukrán „felségjelzéssel” élhetnek tovább. Szükségesnek látom bemutatni a későbbi fejezetekben, hogy ez a szándék miben és mikor gyökerezik, illetve milyen pontos végcél felé tart.

A tényként kezelt magyar-lengyel történeti összecsengés, azaz a nyilvánvaló spontán történeti együttműködésnek az eredménye, egy önmagára és a másik félre is folytonosan és erőteljesen visszaható belső stabilizáló a néplélek, a közösségi tudat szintjén megjelenő késztetésekben megfogalmazódó folyamat. Jól látható módon önmagát a feszültségekkel teli, kritikus életpillanatokban testesíti meg. A mai ukrán tudatállapot megreformálásának lehetőségeként érzem fontosnak e két kisebbség társadalmi funkcióját megemlíteni. Hatásuk ugyanis az együttműködési és együtt cselekvési hajlam meghonosításában, illetve a szolidaritás érzés általánossá tételében jelentkezik, amelyeknek egyike sem erénye az ukrán népléleknek. A lengyel-magyar kisebbségi létviszonyok sajátos környezetben, azaz a mai ukrán társadalom közegében való értelmező bemutatása a jelenleginél nagyobb fényt vet a nemzeti sors, az Európai Unió együttélés szempontjaira oly módon, hogy hozzá segít a magunkba vetett bizodalom társadalmi, gazdasági és politikai minőségeinek kiválasztásához, elmélyítéséhez. Nem utolsó sorban hozzá járul a földrajzi értelemben vett Közép- és Kelet-Európai jelen erővonalaknak, belső mozgató eszméknek, társadalmi reakcióknak mélyebb értelmezéséhez, elemző vizsgálatához. Mindkét nemzet, azaz a magyar és a lengyel nemzet is, sikeres Unió önmegvalósítási programjához az alapozó, témafelvető, későbbi továbbgondolásra készítő megfigyelések új dimenzióját nyithatja meg a jelen dolgozat, amelyben a jelen idő egybeolvad késztettségében a jövő idővel. Így alakul ki az a szokottól eltérő jelen értelmezés, amely belső lendítő tényezőket már alapvetően hordoz magában a jövő irányába.

Történeti viszonyok

Szemlélődésünket a IX. század Európájában kell kezdenünk. Jelentős társadalomszervezési, vallási és erkölcsítéleti problémával küzdő korban formálja meg alapjait a keleti szlávság. Ez a nép tekinthető genetikai és történeti értelemben is a magát ukrán nemzetiségűnek vallók eredőjének. Általánosan elérhető források szerint a szlávok az indogermán törzs leszármazottjai. Igazán közeli rokonaiknak a litvánokat tartják. A történeti múltban az indogermán népek maguk megjelölésére a vendek, vagy vindek kifejezést használták. Ezen belül a szlávok magukat szloveneknek, vagy

kisebb törzseiket más-más egyedi névvel illették. Korábbi eredetük nehezen meghatározható. Becslések szerint a Nyementől a Duna torkolatáig, a rigai tengeröböltől az Oka torkolatáig, onnan Kijevig, majd délen a Kárpátok és a felső Visztula által határolt területen éltek. A népvándorlások korában törzseik eljutottak szerte Európába. (Pl.: szerbek, szlovének, burgundok, oroszok, stb.)

Vallásukra nézve sem képviselnek egységes képet. A középkorban Európa térképét újra rajzolta az éppen teret hódító két kifejezetten ambiciózus vallási vonulat, azaz a nyugati és a keleti kereszténység. A helyben maradt vendek és csehek kisebb számban alapvetően protestánsok; a szerbek és a bulgárok közt elterjedt az iszlám; a lengyelek, a horvátok, a csehek nagyobb része és a szlovének római katolikusok.⁶⁷ Mindazonáltal a szlávok egyes, az európai kontinens beiseje felé távozott részei később erősen germanizálódtak. Ezek a néptöredékek kultúrájukban és nyelvükben sem maradtak egységesek, asszimilációjuk teljes körű volt.⁶⁸

A XIV. században számos kisebb területre bomlott az ország. Később, a XIX. században ezek a részek az Orosz Birodalomban egyesültek.

Később az Orosz forradalom és a Világháborúk idején egyre inkább körvonalazódni kezdett a függetlenségre irányuló akarat. 1922-től Ukrajna egyike a Szovjet Szocialista Köztársaság alapító országainak. A második világháborút követően az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság területe nyugati irányban megnőtt.

⁶⁷ Az olvasó figyelmébe kívánom ajánlani, hogy jelenleg a kifejtés fázisában lévő tudományos megközelítéssel a lengyelség önmaga eredőjét nem a szláv népeknek genetikájában, hanem egy korábbi, szarmata vonalban igazolja. Rokonság érzést ápol a magyarsággal és ennek folyományaként testvéri népet lát a Kárpát-medencei népben! Mai nyelvének eredetére vonatkozóan egyértelműen a szláv eredetet határozza meg, de felhívja a figyelmet ugyanakkor, hogy a középkort megelőző időkben a lengyelség nem szláv eredetű, hanem szarmata rokon nyelven beszélt, amely egy szlávostító, asszimiláló nyelvcsere eredményeként később kikopott!

⁶⁸ Ennek az első asszimilációs traumának és az ezt követő néhány későbbinek is két fő hozadéka lett. Az egyik az identitás önmegújító részének elvesztése, amely a nemzeti megmaradás, és a nemzeti egyéniségmegtartás záloga. A másik vonzat, amely szintén elkerülhetetlen volt, a szlávság új identitással, azaz az asszimiláló nemzetek identitásának, saját eredetijének helyébe való tétele. Egy olyan népcsoport, amely saját léptékéhez mérten annyi beolvasztási élményt kap, mint a mai ukrán népcsoportok, azok megtanulják a magukban ötvözés természetét. Innen körvonalazódni látszik tehát a bevezetőben leírt mai, ukrainai kisebbségek hagyományára, mint jövőbeli ukrán erősségre vonatkozó asszimilációs gondolat. Napjainkban nem tesz teljést más az akarat, mint amelyet a történelemben való eddigi szereplés alkalmával oly sokszor: befogad és ötvöz, mivel tapasztalatai azt mutatják, hogy túlélésének ez a záloga.

Hamarosan a Krími félsziget helyzete is rendezésre került, amelyből Ukrajna került ki győztesen. 1945-ben az Ukrajnai Szovjet Szocialista Köztársaság egyik alapító tagja lett az Egyesült Nemzetek Szövetségének. A Szovjetunió felbomlását követően független államként folytatódott Ukrajna történelme. Átmeneti időszak következett ekkor a gazdaság számára. Nyolc hosszú éven át folyamatos gazdasági romlást élt át az amúgy sem túl erős gazdaság. Az ország igencsak megszenvedte ezt a periódust. Az eltelt években ezen a tendencián sikerült jelentőset fordítani, mivel az éves GDP stabil növekedést mutat, 7%-ot éves viszonylatban. Önmagában ez az adat figyelemre méltó, ám természetesen ennek alapján nem tudhatunk meg többet, mint azt, hogy az ukrán gazdaság termelékenységére önmaga korábbi teljesítőképességéhez mérve pozitív irányú, határozott fejlődést mutat. Más európai, vagy uniós országok viszonylatában ez az adat korántsem takar ennyire figyelemre méltó változásokat. Előre vetíti a gazdasági megváltódás lehetőségét ugyan, de sok változós az a jövő, amely előtt áll az ukrán nemzetgazdaság.

Az ukrán történelemben időről-időre felütötte a fejét az úgy nevezett szlavofilizmus, amelyben egy orosz politikai irányzat jelenik meg. Céljaként tekinti társadalmi úton az összes szlávok között az érintkezést fenntartani, politikai úton pedig az összes szlávokot konföderált összeköttetésbe hozni. A szlavofilizmus már régebben megnyilvánult, mint ideát megvalósító gondolat úgy az orosz, mint a többi szláv írók műveiben (Pl.: Puskin, Kollár), de mint határozott irány csak az ezerkilencszáznegyvenes évek vége felé Kirjejevszkij, Homjakov és Akszakov fellépésével indult el. Ezek állították fel azt a teóriát, hogy a nyugat civilizációjától a szlávoknak el kell zárkózni, mert az a civilizáció már leélte magát, megsemmisített minden élet-alapot s annak ellenében egyedül a szláv, még pedig az ortodox, pravoszlavi világ mutat olyan képességeket, amelyekkel lehetőség nyílik az emberiség önnön vérkeringését felfrissíteni. Új felfogású, magasabb eszményeket tervezett társadalmi szinten példaként állítani. Remélte, hogy a nyugat is kénytelen lesz előbb-utóbb a szláv világ erkölceit, szokásait, kultúráját elfogadni és magáévá tenni. Mondhatjuk, hogy a „Nagy Szláv Birodalom” eszményképén túl, egy határozott szlávosítási akarattal is találkozunk, amely úgy képzei el az európai népek általa értékelte vélt, vagy valós problémáinak megsegítését, hogy új eszményekkel cseréli fel

a régieket, nem törődve az eredeti tartalmakkal, sem pedig az adott nép lét okával, amely nyilvánvalóan nem egyezhet meg senki máséval sem. Oly annyira igaz ez, hogy annak a felmérése sem történt meg, hogy a saját történelem adta belső változások pontosan milyen természetű és, milyen mély lenyomatot hagytak a nép működésében. Ebből következően arra sem derülhetett fény, hogy a nem jogtalanul kritikával illetett nyugat belső természetének jelentős lenyomata működik mára ukrán eredeti gondolatként, viselkedésmintaként, stb. Szükségesnek látom megjegyezni, hogy a Moszkva központú hatalom mindig hivatalosan távol állt ettől a mozgalomtól, s így 1888-ban sem később nem engedte meg nagygyűléseket Kijevben. Noha mind a mai napig érzékelhető a politikai véleményformálásban ennek hatása. Hogy elkerüljék az esetleges összehasonlításokat már ideje korán gondoskodtak annak az elsősorban szellemi elitnek az életre hívásáról, amely az orosz társadalom előkelőbb csoportja lévén, a kiválóbb írók (Turgenyev, Tolsztoj, Csehov, Nekraszov, stb.) nyíltan felvállalva szintén távol tartják magukat a szlavofil mozgalmaktól. Ez a intellektuális transzparencia erősen megosztotta a belső szellemi irányzatokat is. Negatív hatásokat indítva el a megújító tényezőként megjelenő elméleti tudományban, onnan tovább vonulva tűnnek fel a politikai szónoklatokban, érvelésekben, stb. Bevallva, vagy sem e hatások mind a mai napig érezhetőek, noha eredőjükre, működésükből már nehéz következtetni. (Forrás: Szabó Endre: Oroszország és Európa; Budapesti Szemle - 1889 jan.).

A beharangozóban ígért szempontok szerint tehát a későbbi fejtegetésekben, gondolatminták, viselkedéstartalmak, társadalmi mozgató erők működési képességében, működésképtelenségében, illetve az őket mozgató akaratban kimutathatók a szlávsgot ért történelmi traumák (szétszakadás, vallási különbözőségek, stb.), a más etnikumokkal szembeni hegemoniára törekvő magatartás, a belső zavarok nem kellő időben való felismerése, majd ezek tűzoltás szerű kezelési mechanizmusai. Ebben a képességi és hagyományi környezetben figyelmezni érdemes az időnként előretörő szlavofilista eredetű, avagy ahhoz kiváltképpen hasonlító, ám más névvel illetett gondolatminták megjelenésére. A fentiek nyomán rajzolódik a „Szláv Nemzetállam” képzete napjainkban, amelynek megteremtésére nagy erők mozdulnak meg az ukrán társadalomban. Ezek egyszerre

ötenek gazdasági, egyszerre szellemi, oktatáspolitikai, valláspolitikai arculatot. Ezen állítás részletei a későbbi fejezetekben nyernek majd tartalmi megerősítést!

Mai ukrán állam

A mai ukrán állam 24 különálló közigazgatási egység/tartomány és egy autonóm állam, a Krím félsziget szövetségéből áll. A két meghatározó város Kijev és Szevasztopol. A 2004-es alkotmányreform alkalmával újra rajzolódott a parlament, a miniszterelnök és a miniszterek viszonya egymással és az államelnökkel. Ukrajna államformája köztársaság., melyben különálló jogkörrel rendelkezik a törvényhozás, az igazságszolgáltatás és a végrehajtó hatalom.

Általános tudnivalók

Népesség:

2001 – 48.457.102 fő

2007 – 46.490.400 fő

Területe:

Összterület: 603.628 km²

Ebből vízfelszín: 7%

Függetlenség:

Kikiáltás: 1991. augusztus 24.

Népszavazás: 1991. december 1.

Függetlenség véglegesítése: 1991. december 25.

Államirányítás:

Államelnök: Viktor Yushchenko

Miniszterelnök: Yulia Tymoshenko

Parlament elnöke: Arseniy Yatsenyuk

Megj.: egykamarás parlament, 450 képviselő

Hivatalos nyelv: ukrán

Életforma: városi, vidéki nagyvárosi, kisebb vidéki települések

Nyelv és kultúra

A népességre vonatkozó adatokat a 2001-es általános népszámlálás és a 2007. évi közzétett becsléses számítások alapján közlöm.

Nyelvi megoszlás:

67,5 % - anyanyelve ukrán

29,6% - anyanyelve orosz

2,9 % - egyéb

A hétköznapi életben az orosz nyelv használata még a gyakori. Az úgynevezett shrzhyk az ukrán és az orosz nyelvek egy sajátos keveréke, melynek keletkezése a Szovjetunió idejéből eredeztethető az identitását elveszíteni nem akaró, de a hétköznapiakat mégis az orosz nyelv hatása alatt élő főként vidéken élő néprétegekből. A nyelvi elsivárosodás e formája természetesen magában hordozza az általános önkifejezési és gondolkodásmódban megmutatkozó igénycsökkenést is.⁶⁹ Miután tudjuk, hogy „nyelvében él a nemzet”, mely általában minden nyelvre igaz, a verbális kifejezőeszközét veszítő nép identitását is elveszíti, illetve nyelvét lecserélő nép identitást is cserél a változáskor. Az ukrainai kisebbségek életére vetítve általánosan is igaz ez, mivel az erős asszimilációs hatások jelenleg az általános nyelvhasználat és az általános oktatási elvek és gyakorlat szintjén erőteljesen jelentkeznek. Ennek ellentételezéseként a lengyel állam kulturális és a nyelvi hagyományokat ápoló intézetet hozott létre, mely egyszerre székel az anyaország határain belül és túl. Szakmai vezetőit magas tudományos elismerésben részesítette. Az Ukrajnába szakadt lengyelséget gazdasági értelemben is aktívan támogatja.

Az asszimilációs hatás azonban, amelynek bevallottan elsődleges célja az orosz nyelvi hegemonia megszüntetése, nem válogat, és egy csapással szándékozik leszámolni kulturális alapon a kisebbségi nyelvhasználat és saját kultúra rejtette esetleges későbbi identitásmegetartó próbálkozásokkal is. Félő tehát, hogy a túl ukranizálás állapotának bekövetkezte fenyeget! Más felől, ennek tényleges eljövételével enyhül az ukrán belső félelem, hogy visszafordíthatatlan hatalmi veszteségek származnak a kellő időben el nem lehetetlenített, kulturálisan idegen formák tartós meglétéből, azaz a kisebbségek önmagukért való erőteljes és sikeres kiállásából. Nem a rosszindulat, hanem személyes félelem vezeti azt a folyamatot,

⁶⁹ Jelzésértékű a keveréknyelv kialakulása, hiszen egyértelműen jelzi, hogy az ukránság identitását veszítette. Mint azt korábban említettem már erre meg is volt minden oka és lehetősége a történelemben. Ez a pszihózis azonban mind máig a hétköznapiakban ilyen módon érvényesül. A nyelveket e módon használók körében nem minősíthető mind ez csupán rossz beidegződésként, hiszen a beszéd, mint ismeretes, nem csak megjelenítője az elménkben zajló folyamatoknak, hanem arra vissza is hat! Ez a hatás pedig nem lehet pozitív előjelű. Állítható tehát, hogy a keveréknyelvek létrejötte sem Ukrajnában, sem másutt nem a fejlődés jele, vagy előhírnöke, hanem éppen ellenkezőleg a belső erőből vissza nem fordítható hanyatlás egyik kifejeződése.

amelynek értelmében a segítségadás leplebe csavarva válik nyilvánosan érzékelhetővé a fent leírt működés.

Területi megoszlás a nyelvhasználat tükrében:

(A beszélt nyelveket általában keverik. Minden területen előfordul mindegyik, előfordulási arányuk azonban igen különböző.)

- Nyugat- és Közép Ukrajna: Az általánosan használt nyelv az ukrán. Előfordulása különösen jellemző a régió városaiban.
- Közép Ukrajna: A városokban az orosz egyenlő hangsúlyban van az ukránnal.
- Kelet- és Dél Ukrajna: A városokban az orosz a domináns, míg a vidék nyelve inkább a szrzhuk.

Kijev és a vidék nyelvi és társadalmi viszonya:

A főváros, Kijev nyelvhasználatában meghatározó az orosz nyelv. Ezzel szemben a vidék nyelvi igénye egyre inkább fordul az ukrán felé. E jelenség egyértelműen jelezi a fővárosi közösség és a vidéki lakosság ellenkező irányú érdeklődését, illetve azt, hogy a már oly sokszor emlegetett asszimilációs folyamatok, amelyek az ukrán nyelv használatát erőltetik, inkább terjednek a vidéken, mint a fővárosban. Úgy igaz ez a hivatali ügyintézés gyakorlatára, mint az iskolákban, vagy az igazságszolgáltatás területén.

A társadalom nem csak nyelvében, hanem lakóhelye szerint is két pártra szakadt, ennek a nyelvi megoszlás csupán utójelensége. Ez a megosztottság is néhány évtizedről korábban ered, de Ukrajnában szokatlanul éles hatást mutat, mind a mai napig. A szláv nyelveket beszélő népekre mindig is jellemző volt a heves vérmérséklet, a túlzó vélemény megfogalmazás és nyilvánítás, ugyanakkor a nagy erejű védelem, illetve óvó minőségek működtetése. Az orosz és az ukrán természet különbözőségei jól tapinthatóak. Az orosz, a monumentalitás, a nagy körvonalak, a nagybani átlátás mestere. Az ukrán, inkább épít a néplélek történeti hagyományára és megfontoltabban, de nacionalizmusra hajlamosabb lévén, határozott egyéni szempontjai szerint reagál. Mindkettőre jellemző az öntörvényűség és ennek pozitív

kiegészítő párja, a terhelhetőség, a nagy és hosszú időn keresztül való teherhordozás képessége. Nem távoliak egyiktől sem a szélsőségesen heves, vagy jól szervezett tevékenységek. Ez a területi kettéosztottság a város és a vidék viszonylatában keletkezik. A városi és vidéki családokban is a férfi-női szerepek a hagyományos családfői-családanyai, illetve nagycsalád-kiscsalád keretrendszerben alakulnak. A vidéki szemléletmódra jellemzőbb egy a nemzeti hagyományba való bezárkózás, amely folyamat elemeit tekintve megegyezik a kisebbségek és az államtársadalom viszonylatában tapasztalható folyamatokkal. A városban élő családokban gyakoribbak a nyugati értelemben vett modernizálódásra nyitottabb megítélések, de a szempontok kizárólag a családi megmaradás belátottan megreformálandó rendje köré szerveződnek. Terjedőben van tehát a nyugati mintázatú, modern életforma a nemek számára, ám sajátos ukrán módon. A férfiak és a nők is fontosnak tartják egyéniségük kialakulását, személyes életútjukon szakmai sikerek elérését, stb. Míg a nyugati társadalmakban e törekvések gyakorta együtt járnak az egyes szakmák nemektől való függetlenedésével, Ukrajnában az egyértelműen nőies foglalkozásterületek még nőiesebbek, az egyértelműen férfiasok pedig egyre férfiasabbakká lesznek. Mindazonáltal új foglalkoztatási területek is alakulnak. Ezek létrejötté részben magától értetődő a változások szellemében, részben pedig a megélhetés kényszere alatt létrejövő, nemiséghez kötődő foglalkozásmegválasztás hagyománya hozza létre. Az előbbire példa a nagyvállalatok élén, vagy akár a politikai életben is növekvő számban tevékenységet kifejtetni kívánó nők köre. Az utóbbira példaként pedig azt az elhíresült furcsaságot említem, amelyről a külföldi sajtó is gyakorta megemlékezik, mégpedig a magukat leginkább a világhálón háziasszonynak külföldre kiejárló hölgyek, az előbbi csoporttól még népesebb tábora jelent. Az önérvényesítésnek e módja sikeresnek bizonyul, hiszen a hölgyek gyakorta találnak partnerkapcsolatra olyan urak személyében, akik azokból az európai országokból érkeznek „háztűznézőbe”, ahol drámai méreteket ölt a népességfogyás. Ilyen országok az Egyesült Királyság, Németország és Franciaország is. A külföldre magukat exportáló hölgyek könnyen alkalmazkodnak az új viszonyokhoz, mivel ez a képesség szinte már néphagyománynak számít. Sajnálatos módon ennek a furcsa helyzetnek sok a negatív tapasztalata is. Számos esetben kerülnek ezek a hölgyek megalázó, méltatlan

helyzetbe. Rendszeresen hallhatunk róla, hogy bűncselekmények áldozatává válnak. Vidéken a családi közösség gondolkodásmódjában az identitáshoz, a hagyományokhoz, múlthoz való kötődés határozza meg az általános szemléletmódot. Ukrajna, mint általában a kelet-európai országok, nagy munkaerővesztést él meg, a nagy számban az országot tartósan elhagyó aktív munkaképességű tömegek távozása miatt. Ez az úgynevezett migrációs veszteség, egyszerre sújtja a várost és a vidéket. A vidéki viszonylatokban azonban mégis könnyebb a hétköznapi megélhetés biztosítása és, így a külfönből érkező anyagi segítség, amelyet a külföldön dolgozó családtagok nyújtanak, lehetőséget teremt apró fejlesztések megtételére is.

Lengyelország, Ukrajnában élő honfitársai számára külön munkaerőcsere programot működtet, amelyben az anyaországban általánosan megszokott szinten értékelik a határon túlról érkezők munkáját is. Mind e közben szorgalmazza a tanulmányoknak ukrajnai környezetben való folytatását, noha számos esetben támogatja a kisebbségi iskolák, illetve nyelvi osztályok működtetését.

Magyarország a kárpátaljai magyar kisebbséggel szemben ilyen nem működtet. Az elmúlt tizenöt évben Magyarországról a rendszeres tárgyi és némi anyagi természetű segítségen kívül, a tanulás és a pályakezdés területén érkezett konkrét segítség. A különböző egyházak hangsúlyosan tüntetik ki magukat ebben a munkában. Első sorban az anyaországi felvételi lehetőségek szélesebbre tárása területén, saját maguk által működtetett intézmények speciális programjaiban érhetjük ezt tetten. Érdekes megfigyelni, hogy a lengyel kisebbség esetében az anyaországi érvényesülés útját jellemző módon férfiak, míg a magyar kisebbség esetében jellemző módon pedig hölgyek veszik igénybe. A vidéki Ukrajna eközben csendes fejlődésnek indul. Az általános szemléletmód szerint a vidéki területeken uralkodó a tekintélyelvűség, ugyanakkor a városias környezetben inkább törnek előre a liberális eszmék, melyek az egyén szerepeltetésével kapcsolatban megengedőbbek.

A kultúrpolitika nyelvi vonatkozásai

Ukranizációs politika szinterei: média, helyi és országos kormányzati tevékenység, iskolák, közintézmények, kultúra.

(A kultúrpolitika nyelvi vonatkozásainak tárgyában, már a jelen dolgozatban korábban leírtakhoz képest, tényfeltáróbb kifejtése hasznos lenne, de ennek az írásnak a keretében nem láttam jónak ezt megtenni, mivel a nemek egyenlőségének helyzetéhez nem járulna újabb adalékokkal hozzá, csupán megerősítésekkel, viszont terjedelme miatt elvenné a helyet más, meglátásom szerint a téma szempontjából lényegre törőbb adatoktól, megállapításoktól.)

Az autonóm Krím félsziget

- Tatár nyelvet beszélők aránya a helyi lakosság viszonylatában: 11,4%
- Az orosz nyelvet beszélők aránya a helyi lakosság viszonylatában: 77%
- Az ukrán nyelvet beszélők aránya a helyi lakosság viszonylatában: 10,1%

Össztársadalmi etnikai megoszlás

Ukránok	77,8%	Románok	0,3%
Oroszok	17,3%	Lengyelek	0,3%
Fehéroroszek	0,6%	Zsidók	0,2%
Moldovaiak	0,5%	Örmények	0,2%
Krími tatárok	0,5%	Görögök	0,2%
Bulgárok	0,4%	Tatárok	0,2%
Magyarok	0,3%		

A fenti adatok egyedül a 2001- es népszámlálás adataival egyeznek meg. A látható etnikai sokszínűségben mindegyik kisebbség igyekszik saját hangsúlyát és, így fontosságát erősíteni, többek között számosságának értékeivel. A jelen dolgozatban szemlélt lengyel és magyar kisebbségek esetében is így van ez, miután a lengyelek 8,6 -9%-os arányt mondanak magukénak, míg a magyarok 6,5-7%-ot. A hangsúlykeresés eshet néhol túlzásokba, ám egész százalékos arány eltérést egy ilyen népes populáción belül nem tud kimutatni a nélkül, hogy nevetségessé ne válna. Ennél fogva tehát a középátlányosok figyelembevétele mellett is azt kell mondanunk, hogy a 2001-es népszámlálási adatok e tekintetben alulbecsültek.

Életlehetőségek a nemek társadalmi felelősségvállalásának szempontjából

A mai ukrán társadalomban, mint azt a korábbiakból is láthattuk, nincs jelen a stabilitást, a kiszámítható jövőt jelentő egyértelmű hatás. Ennek hiánya mögött történelmi, szokásjogbéli és politikai indokokat tártam fel. Mind ezek azt az általános közvélekedést eredményezték, hogy a mai ukrán ember a lehető legtalpraesettebben igyekszik megragadni mind azt, amit a pillanat, illetve az adott gazdasági lehetőségek kínálnak. Természetesen a férfiak és a nők esetében ez két teljesen különböző értelmezést rejt.

Általános adatok az értékeléshez

Népesség területi alakulása:

Városias környezetben: 67,2%

Vidéki gazdálkodóként, vagy bejáróként: 32,8%

Az utóbbi években egyre népesedő városok vonzóerejüket az iparnak növekvő munkaerőigényével érik el. Teszik ezt a mezőgazdaság kárára. Ennek okairól a továbbiakban szólok. A vidéki környezetben a férfiak foglalkoztatottsága jellemző, míg a kevés női dolgozó mellett inkább a háztartásokban való felelősségvállalás a meghatározó. A városias környezetben, a vidék-város társadalmi viszonyát bemutató fejezetben leírtak értelmében egyre inkább nő a nőknek, leginkább a könnyű fizikai igénybevételt jelentő, és/vagy intellektuális felkészültséget igénylő szakterületeken való foglalkoztatása. Ez az idegen nyelvek szélesebb körű ismeretének forrása is, mivel a nők ebben tehetségesebbnek bizonyulnak, így az országban megjelenő külföldi nagyvállalatok erősíteni tudják ezt a hatást. Tevékenységükből adódóan ez inkább városi környezetben érvényesül, ritkábban a vidékről bejáró munkavállalók körében.

Gazdasági emigráció:

Megjelenés: 1990-es évek

Migrációs veszteség: 2007-re 2-3 millió fő (főként férfi)

Célországok: Németország, Franciaország, Olaszország, Anglia, Írország, Törökország

Életkilátások:**Átlagéletkor**

Férfiak:	62,16 év
Nők:	73,96 év

Halálozás 2007-ben

Ukrajna:	16.07/1000 fő
Unió:	10,00/1000 fő

Születések száma

Ukrajna:	9,45/1000 fő
Unió:	10,00/1000 fő

2005-ben a rohamosan romló népességadatok megfordítása érdekében a kormány új népességpolitikát választott, melynek értelmében a havi gyermekgondozási segélyt tizenhétszeresére emelték és bevezették az egyszeri, a gyermek születésekor esedékes nagy összegű pénztámogatást! Ennek eredményeképpen mára úgy tűnik, hogy sikerült a családok gyermekvállalási kedvét visszahozni, mivel a demográfiai értékek évről évre kedvezőbb képet mutatnak. Ez persze arra nem elég, hogy demográfiai értelemben robbanásról beszéljünk. Arra azonban az, hogy ellensúlyozható legyen a nagyszámú népességfogyás, amely a halálozások és a migráció képében jelentkezik. Jó hír, hogy a lakosság átlag életkora egyre inkább tolódik a fiatalabb korosztály felé, ám ez a statisztikai adat mégsem jelent megoldást a nemzetgazdaság szempontjából, mivel a legnagyobb hiány a nagy termelőképességű korcsoportokban mutatkozik.

Legelterjedtebb szenvedélybetegségek a gyakoriságuk sorrendjében:

Alkohol – leginkább férfiak, a rejtett alkoholisták között, azonban a nők aránya eléri a férfiakét.

Cigaretta – mindkét nem, de jellemzően férfiak

Drog – mindkét nem, több fiatal korban lévő nő

Gyakori megbetegedések nemzeti viszonylatban:

Szív és érrendszeri megbetegedések

Daganatos megbetegedések

Egyéb, a csernobili hatás okozta panaszok

HIV

Ukrajna az első helyen áll Európában a szív és érrendszeri megbetegedések területén. Gyakori halálok, előfordulásával jellemzően a férfiakat sújtja. A Szovjetunió felbomlása után szinte robbanásszerűen kezdett terjedni a HIV, amely korábban teljesen ismeretlen volt. Az egészségpolitika nem reagált a jelenségre megfelelő rugalmassággal és megfelelő ütemben, így az elégtelen információáramlás miatt sokáig gátak nélkül terjedhetett ez a szexuális szférát érintő kór.

Nők és férfiak egymáshoz viszonyított számaránya: 0,857 férfi / 1 nő

Férfiszerep

A férfiaknak, mint a családok névleges fenntartóinak kiváltképpen nehéz szerep jut. Ahogyan a korábbiakból az következik, a férfi hagyományos szerepe a történelem és az elmúlt majd száz esztendő politikájának hatására erősen devalválódott, egészen arra a szintre, hogy a férfi sok esetben képtelen helyt állni, mint a hagyományos értelemben vett fenntartó családtag. A megélhetés elsődleges forrásai a mezőgazdaság és az ipar lennének. Ezeken a területeken a világháborús, óriási pusztítások a szovjet időszakban hozzávetőlegesen ellensúlyozásra kerültek ugyan, de a szakmai elmaradottsággal és az esetleges fejlesztéseket jelentő gazdasági tényezők hiányával nehéz küzdeni. Az ukrán földműves stabil alapja volt a nemzeti termelőerőnek, amely mára nemhogy nem stabil, de gyenge ponttá változott. Ebben a folyamatban nagy szerep jut a csernobili atomerőműben 1989-ben bekövetkezett katasztrófának is, amely óriási területeket tett a mezőgazdasági művelés, de általában az élet szempontjából lehetetlenné. Általánossá vált az ukrán termékekkel szembeni hazai és nemzetközi bizalmatlanság is, amely súlyos csapást mért az egész ország területéről származó termékek piaclehetőségeire. Ez a helyzet sem szellemileg, sem erkölcsileg nem kedvez a gazdálkodásból magukat fenntartó családok helyzetének, leginkább pedig az azokban elsődleges fenntartóként működő férfiak helytállásának. A feladatát bevégezni képtelen férfiban személyiség zavar, depresszió, általános egykedvűség mutatkozik. Ez az állapot természetesen kihat az élet minden területére, beleértve a család belső életét is. A nagyszámú szenvedélybeteg megjelenésének háttér okai között ez a faktor is említendő. Az ukrán férfiak meghatározó számában ez a tehetetlen helyzet a lelki mélypontból való, a túlélési kényszer

hatásmechanizmusával működtetett bázison alapulva, egybevegyülve a néplélekben rejlő sajátosságokkal, inkább indulatos, túlfűtött reakciósorozatokat váltott és vált is ki mind a mai napi, mint nyugodt, higgadt, ésszerű értékelések sorozatát, melyekből szorgalommal állhatnának fel. Ez a harsányabb önkifejezési mód átsegítette az aktív korban lévő férfi lakosságot az igen mélyen gyökerező nemzeti identitásnak és a realitásokhoz való ragaszkodásnak lelki feszességén, továbbá arra a belső szakításra készítette, melynek eredményeképpen igen nagy számban távoztak az elmúlt években leginkább nyugat-európába munkahelyet, egzisztenciát keresve. Fel kell arra figyelniünk, hogy itt nem teljes családok emigrációjáról van szó, mint a történeti valóságban egykor, hanem egy-egy családtag önálló kezdeményezéséről. Első sorban férfi családtagok külföldre távozásáról beszélhetünk, akik fizetségük hazaküldésével támogatják az otthon maradottakat. A családi közösségek belső kohéziójára ez a megoldás nagyon súlyos befolyással van. A család napjainkban nem leszármazási és nemzetségi, hanem sokkal inkább gazdasági közösség vérségi kapcsolatokkal. Pontosan ez a folyamat zajlik a mai ukrán családokban is. A házasság tehát nem szövetség a gyermekek felnevelésére, hanem gazdasági közösség az életben maradásra. Ez által az egyes egyén belső támasza, stabilizáló ereje, újratöltődésének, lelki-testi regenerálódásának színhelye nem az erre teremtetett társadalmi közeg, azaz a család, hanem valami egészen más lényegű, gazdasági szempontok érvényesülését segítő tényezőkből áll. Így mondhatjuk, hogy a leírt gazdasági migráció egyértelműen negatív hatásokat tartalmaz.

Ezek a negatív hatások testi és lelki betegségek hordozói, társadalmi torzulások melegágyai, generációk közötti ellentétek gerjesztői lehetnek.

Női szerep

A családok hölgy tagjai talán még nehezebb helyzetbe kerültek mára, mint a férfiak. A helyzet megértéséhez a világháborús időszak lezárásának idejéhez kell visszanyúlnunk, amikor a harcban elesettek igen nagy száma a megmaradt országban sok árvát és csonka családot jelentett. Ezek a többségében aktív férfierő híján maradt

családok sokszor nincstelenek, akár egyenesen földönfutók, hontalanok voltak.⁷⁰ A háborús neurózis mélyebb nyomokat hagyott az ukrán társadalom egészében, mint más, ugyanebben a történelmi helyzetben szintén komoly károkat szenvedett nemzetek lelkében. A mai legidősebb generációk még élénken hordozzák ennek a periódusnak a lenyomatát. Átadták ezt gyermekeinek, így főként a mai középkorosztály vélekedésében érhetjük tetten. Sajátosan vegyül egybe a háborús neurózis félelemkeltő élménye a későbbi szovjet uralom élményével. Talán a mély háborús hatásoknak is köszönhető, hogy az ukrán általános megítélés jelentősen nagyobb mértékben tartalmaz pozitív emlékeket a Szovjetunióhoz való kapcsolódás éveiről, mint más országok értékítélete. Ez az állítás még akkor is igaznak tűnik, hogy tudjuk, hogy a Szovjetunió felbomlásakor erősek voltak az ukrán belső függetlenségi törekvések. Mondhatnánk azt is, hogy a szovjet befolyás nem tudott olyan negatív lenni, hogy megsemmisítse, akár csak el is homályosítsa a háború utáni élményektől való menekülési ösztönt. Miután ez az élmény leginkább az életben maradt hölgy lakosság körében élénk azt kell mondanunk, hogy a családokban a menekülési, életben maradási ösztön az elvárhatónál nagyobb aktivitást él meg manapság. A kommunizmus évei által rajzolt „nőtípusba”, minden áron való kapaszkodás pedig egy sajátos ukrán nőképet eredményezett, amelynek értelmében a hölgyek magukat, mint egy feminin termelő eszközt tekintik. Személyes beszélgetések alatt kiderül, hogy a megkérdezettek, noha nyilvánosan nem beszélnek erről, mint ahogyan semmi féle magánéletbeli helyzetről sem, mégis négyszemközt beszélgetések alkalmával elmondják, hogy igenis szükségesnek látják magukat, mint nőies munkaerőt megjeleníteni a társadalomban. Talán túlzásnak lenne mondható magyar szemmel, de mégis igaz, hogy saját egyéniségük függetlenségét abban látják megtestesülni, hogy női mivoltukkal élve, abból kiindulva válnak a munkaerőpiac részévé. A mai viszonyok között nem meglepő, hogy elegáns módon társkereső ügynökségek listáiban,

⁷⁰ Mint ismeretes az ukrainai népesség 1947-ben alig volt 36 millió, amely kerekén 5 millióval kevesebb a háborúkat megelőző időszakhoz viszonyítva. Hozzávetőlegesen 10 millióra volt tehető a hontalanok száma, amely adat kiugróan magas. Több mint 700 város és 28.000 falu vált a háborús pusztítás martalékává. Az iparai vállalkozásoknak csupán 20%-a maradt működőképes állapotban a háború után. A mezőgazdaságban sokkal rosszabb volt a helyzet, mivel emberi erőforrás és felszereltség hiányában is volt az ukrán nép. 1947-re a mezőgazdasági termelő eszközök mindössze 15%-a maradt működtethető állapotban! A vasút és egyéb szállítási lehetőségek teljesen megszűntek, mivel java részük a visszavonuló seregek szemében, mint stratégiai fontos eszköz minősült, és mint ilyen nem hátrahagyandó, azaz megsemmisítendőnek tartatott!

internetes oldalain gyakorta tűnnek fel, sokszor magasan kvalifikált ukrán származású hölgyek már a legfiatalabb korosztályokban is. (Ennek a jelenségnek belső tartalmairól szoltam korábban!)

„Mitől is félünk?!”, avagy a félelem Ukrajnája – gondolatok és értelmezés a „The Day” ukrán lap, hasonló című cikke nyomán

2008. március 27-én megjelent egy tényfeltáró cikk a „The Day” című ukrán, angol nyelven is elérhető lap hasábjain.⁷¹ A cikk eredeti címe: „What we are afraid of?”, azaz „Mitől is félünk?”. Az újságíró, Oksana Mykoliuk, akinek nem ez az első cikke ebben a témában a KMIS (Kyiv International Institute of Sociology), azaz a Kievi Nemzetközi Szociológiai Intézet felmérésére hivatkozva járt utána a mai ukrán lélektani helyzetnek. Az újságíró jóképesen mellékelte egy fotót is a cikkhez, „A hangulati tábla” címmel, amelyen több ukrán ember arcát láthatjuk egytől-egyik szomorú, dühös, csalódott, csüggedt, stb. arckifejezéssel. Ezzel egyértelműen sugallja, hogy az általános gondolkodásmód igen pesszimista, egykedvű és haragos. A cikkben megszólal Volodymyr Paniotto, a Kijevi Nemzeti egyetem tanára, a KMIS igazgatója, aki részletes nyilatkozatával felvázolja a kialakult helyzetet. Az írásból megtudhatjuk, hogy Paniotto személyes gondozásában napvilágot látott a közelmúltban egy tanulmány, amely a „Az ukrán lakosság félelmei és problémái” címen jelent meg, amelyben a tudós és kutató csoportja feldolgozta a társadalmi problémákat, a félelem szempontjából. Paniotto leszögezi, hogy hét különböző motivációt sikerült felfedezni az emberekben kialakuló félelem érzettel kapcsolatban. Ezek a következők: félelem a megtorlástól; a személyes gyengeségek nem tudomásul vétele; a problémáktól való menekülés; pénznélküliségtől való rettegés; probléma megoldási képtelenség; félelem a megtartó egzisztencia elvesztésétől; rettegés a betegségektől. Vizsgáljuk meg az említett okokat egyesével és elemezzük őket azon szemszögből is, hogy melyikük, mennyire jellemző a nők, avagy a férfiak között, illetve mely korosztályokban él leginkább.

⁷¹ Forrás: www.day.kiev.ua/DIGEST; 27/03/2008, Oksana Mykoliuk: „What we are afraid of?”

➤ **Félelem a megtorlástól:**

Bármilyen tanulmány vagy felmérés elkészítésekor, ahogyan ezt magam is már tapasztaltam, abba az akadályba ütköznek a kutatók, hogy a nyilatkozók túlzottan szemérmesek, illetve óvatosak. Bizonyos kérdések feltételekor, amelyek még csak nem is az intimitást firtatják, a beszélő elhallgat, és mélyen a gondolataiba zuhan. Ennek a viselkedésnek a hátterében az eltelt közel hatvan év állambiztonsági rendszerét, és annak működésével kapcsolatos tapasztalatokat kell sejtenünk. Sokaknak még ma is az a véleménye, hogy nem múlt el teljesen az általános megfigyelés ideje és az óvatosság kedvéért, semmilyen körülmények között sem hajlandók érinteni bizonyos témákat. Nagyon nehezen lehet válasza bírni az embereket a személyes mindennapi életükkel, érdeklődési körükkel, jövedelmeikkel, elvárásaikkal kapcsolatban. A legnehezebben nyilatkozó korosztály természetesen a középkorú, vagy ettől idősebb népréteg. A fiatalok könnyebben hajlanak a beszélgetésre, hiszen ők szüleikről másolják ezt a viselkedést, nincs személyes rossz tapasztalatuk önmaguk kiadásával kapcsolatosan. [Példaként említem, hogy ennek a dolgozatnak az elkészítéséhez is, amikor megkerestem néhány később forrásként hivatkozott személyt, illetve intézményt, azok kivétel nélkül először bizalmatlanok voltak, amely tartózkodás csak akkor szűnt meg, amikor én minden kétséget kizáróan bizonyítottam, hogy mihez is kellenek az általuk birtokolt adatok, vélemények. Igaz volt ez a The Day című újság újságírójára, a kutatók általam megkeresett részére, de még az ukrán-lengyel kisebbségi alapítvány elnökére is! Tehát mindenkire, akitől a dolgozat hitelességének kedvéért adatszolgáltatást, illetve pontosításokat kértem.] A fiatalabb korosztályok tagjai némi kérlelés után szívesen szóba állnak az emberrel, közöttük is leginkább a lányok közlékenyek.

➤ **A személyes gyengeségek nem tudomásulvétele:**

Mint ahogyan az közismert, a személyes énkép egészséges esetben tartalmazza az erények és gyengeségek arányosan egészséges belső viszonyait is. Bármelyiknek helytelenül regisztrált volta miatt automatikusan sérül a másik, ez pedig az önmagunkról alkotott kép deformitásában, a valóságostól való elrugaszkodásban, a nem helyesen megválasztott felelősségek és vállalások képében ölt testet. Más módon

viszont szintén ide tartozik a saját magunk véleményének nem felvállalása. Az ukrán megkérdezettek és meg is szólalók között, Paniotto professzor leírása szerint, sokan voltak azok, akik úgy nyilatkoztak, mintha egy olyan valaki életéről beszéltek volna, aki a közelükben él, de velük nem azonos. Az általam elsőként említett menekülési forma, azaz a félelemtől való elfordulás, könnyen gyökerezik a tudatalatti folyamataiból, míg a jelenleg tárgyalt, a meglévő gyengeségek másképpen értelmezése, inkább a tudatos elmének saját magára vonatkozó elbódító hatásának a következménye. Ez a fajta véleményformálás tudatos döntés, egyéni elhatározás kérdése. Kialakulásakor az érzelmek működési területének rovasára növekszik a tudatos belátás, értékelés jelentősége. A tudati működés a visszaható mechanizmusok kapcsán tovább sérül, ettől a ponttól kezdve pedig a folyamat már nehezen kontrollálható, és nyilvánvalóan a megszólaltatott nyilatkozók egyéni eseteiben is ritkán történik meg. Ebből következően mondhatjuk, hogy ez egy formája az önszándék szerint való tudatmódosításnak. A módosult állapotból nézve a torz vélekedés, és az alapján való viselkedésminták, minden a való igazságosság mentén kerül bemutatásra, tehát az esetleges erkölcsi panasz valamiféle tartalomferdítésekkel, vagy nem helytálló tények közlésével kapcsolatban egyáltalán meg sem jelenik az illető önkontrolljában. Így az elhangzó nyilatkozat a beszélő szájából valódi igazságnak hat. Valójában nem több ez mint egy virtuális igazság, amely egy sajátos kóddal fordítandó. Ha társadalmi szinten értékeljük a helyzetet, már pedig erre minden okunk meg van, hiszen általánosan elterjedt jelenségről beszélünk, mondhatjuk tehát, hogy az ukrán társadalom bódult állapota saját önbódításának köszönhető, amely ebben az esetben a szellemi önvédelem egyik fázisa.

Az említett helyzet kialakulása a férfiak esetében sokkalta nagyobb volt a felmérések szerint, mint a hölgyek körében. Fontos megfigyelnünk, hogy a jelenség a fiatal korosztályokban 30-40%-kal ritkábban fordul elő, mint a tapasztaltabb korosztályok esetében. Azt azonban mégsem tartom célszerűnek állítani, hogy ez a pozitív állapot hosszútávon tartható lenne, mivel mindez a nyugati kultúra mind nagyobb érvényesülésének köszönhető és nem egy optimistább értékítéletnek. Ennek következtében pedig éppen az várható, hogy a generációk öregedésével mind jobban

előtűnnek a szülői hangsúlyok, mint ahogyan ez általában az emberi életben lenni szokott.

➤ **A problémáktól való menekülés + A pénznélküliségtől való rettegés:**

E két téma együtt tárgyalandó, mivel eredőjük és létezésük is olyan szorosan összekapcsolódik, hogy szétszedve nehezen értékelhetők hitelesen. Mint ahogyan ezt korábbi fejezetekben írtam a népesség egy jelentős része külföldön igyekszik megkeresni saját és családja kenyerét. Nem luxus kiadások finanszírozásáról, hanem alapvető kiadások költségeiről van tehát itt szó. A külföldön dolgozók nagy száma, indukálja az országba bejutó számottevő, nyugatról érkező készpénzátutalásokat is, ennek az ukrán gazdaságra nézve nem kifejezetten lendítő hatása van. Az egyes polgárok számára természetesen előnyt jelent, ám tőkeelosztási szempontból nézve a kérdést a helyzet korántsem ennyire kedvező.

A közszolgáltatások díjak az átlagfizetéshez viszonyítva:

Kelet-Ukrajna: 62%

Nyugat-Ukrajna: 47%

Elmaradt fizetések:

Kelet-Ukrajna: 52%

Nyugat-Ukrajna: 43%

Ezek az értékek is jól mutatják azt a pénzügyi zavart, amelyben az ukrán gazdaság jelenleg topog.

Ez, az első sorban mentális állapot, általában mindkét nem tagjaira jellemző, természetesen különböző okoknál fogva. Ezek részletezve jelen dolgozatban, az őket megillető fejezetekben, és alfejezetekben kerülnek kifejtésre.

➤ **Probléma megoldási képtelenség:**

A mindenkori kormányban relatív nagy biztonságot érzene a megkérdezettek. Ennek a háttérében azonban nem a valóban megbízhatónak, jól működőnek bizonyuló kormány/-ok állnak, hanem az a hajlam, hogy válasszon a nép valakiket, akik azután elviszik vállaikon az egész társadalom által vállalt helyzetekből adódó megoldandó

problémákat. Ezért az a jelenség is, amelyet az ukrán aktuálpolitikában gyakran látunk, hogy egyszer csak dörgedelmek közepette olyan dolgokért vonódik felelősségre az adott vezetés, amelyekbe történő nagy esélyű belebukást már a felálláskor előirányozni lehetett volna, hiszen olyan terhelést jelentenek, amelyek az adott működtetés szempontjából egyáltalában nem, vagy csak nehezen megoldhatóak. Mindazonáltal, jelenleg Yulia Tymoshenko kormánya a korábbi gyakorlathoz képest is nagyobb népszerűségnek örvend. Az ország nyugati részben ez a támogatás még nagyobb, mint keleten. Oly annyira, hogy azok a biztos szavazók, akik a miniszter-elnökasszonyra szavaznának azok 30%-kal többen vannak nyugaton, mint keleten. A kormány számára a legnagyobb kihívást a jelenleg igen ütemesen dráguló árak és az ez által megjelent társadalmi elégedetlenség kérdésköre jelenti.

A megkérdezett férfiak esetében jelentősen nagyobb méreteket öltött ez a probléma. A felmerülő kérdésekre adandó válaszok pedig nyilvánvalóan hiányoznak még. A nők ezeket a problémákat az egy férfihoz való tartozás szemszögéből közelítik meg általánosan, így rájuk jóval kisebb mértékben nehezedik a közélet felelőssége. Természetesen kivételt képez ezen megállapítás alól a hölgyeknek azon csoportja, akik függetlenül, nőként, önálló munkavállalóként, és sikeres üzletasszonyként, szellemi vezetőként, társadalmi szereplőként, stb. állják meg a helyüket a mai Ukrajnában.

➤ **Félelem a megtartó egzisztencia elvesztésétől:**

A munka, a korábban leírt háborús és a kulturális traumát átélt ukrán társadalom számára az életben tartó tényező, sőt több ettől, emberi méltóságot, a hasznosság, illetve megbecsültség látszólagos biztonságát jelenti. Az ukrán ember számára kiemelten fontos ez, mivel a jelen okozta stresszben ez jelenti a támaszt, mely a mindennapi „miérték?”-re ad választ. Ez az élmény elkendőzi a valóságos veszélyek mértékét, amelyek teljes mélységének ismeretében az átlagember tehetetlenné, cselekvésképtelenné válna. A társadalom egy bizonyos rétege számára azonban ezek a mélységek feldolgozhatóak és túl ezen ledolgozhatónak tűnnek. Ennek a megoldásnak az ára azonban a törvénnyel való visszaélés, és azzal való

szembe menetel. Az ukrán szervezett bűnözés, mely privilégiumokat szerzett Európában és a Távol-keleten is, a heves belső természet, a kétségbeejtő életkilátásokat eredményező sorozatos nemzeti traumák és az egymásnak sokszor szögesen ellentmondó kulturális és vallási asszimilációknak a terméke, mint egy kizárólag önmagában kontrollt ismerő, érdekmentes alkalmazkodási hajlandóságot nélkülöző, a szó szoros értelmében vett önvédelmi rendszer. Működtetésének lényege a hatalom minden lehetséges formájának oly módon való megtartása, hogy az sérthetetlen legyen e külvilág szempontjából, és élhet, illetve gazdag legyen a benne részvevők és családjaik szemszögéből. Ennek azonban a tagok feltétel nélkülsége és szorgos engedelmissége az alapja, amely minden körülmények között végrehajtandó.

Mindazonáltal a munkahelyek az átlagos állampolgárok számára két meghatározó szempont szerint válnak elérhetővé, avagy sem. Ezek a nemi hovatartozás és az életkor kérdései. A nemek által betölthető egyes munkahelyek kérdéséről korábban már szóltam. Megállapítottam a nemek hagyományos szerepvállalásának kitágulási folyamatát és új tevékenységek létrejöttét, melyek szintén nem specifikusak.

A társadalom életkori helyzetéről szólva korábban felfedtem már azt a tényt, mely szerint is, noha a társadalom fiatalodik, ezt a folyamatot nem követi hasonló lendületű gazdasági előrelépés, mivel az aktív korú lakosság gazdasági migrációja kritikus méreteket ölt nemzeti viszonylatban. A munkavállalók közül ezért a fiatalok megfelelő képzettség mellett kaphatnak munkát, míg az idősebbeknek is jut lehetőség. Itt azonban sokszor kizáró okként merül fel mégis a nem megfelelő felkészültség, vagy a nyelvtudás hiánya.

Manapság a kialakult helyzet elemzésének és értelmezésének igen érett formáját láthatjuk az ukrán közbeszédben. Ehhez illeszkedik jelen dolgozat későbbi fejezetében ismertetésre kerülő, 2008. Nemzetközi Nőnapja alkalmából, az ukrán miniszterelnök asszony által, az Európai Parlamentben, Brüsszelben elmondott beszéde. Melynek jelentősége éppen abban áll, hogy a politikusnő józanul értékelte és festette fel a nők létjogosultságát a társadalom meghatározó színterein, értékelve a nemeknek a társadalmi szükségesség mentén való megjelenésének jelentőségét.

Szavai egyszerűek, lényegre törőek, racionálisak, követik a kialakult ukrán és európai társadalmi szükségességet és mind e mellett megfelelően tükröznék egy emelkedett nőiességet, mely látszólag a férfias hatalomirányítási formák ellenfele, de valóságban éppen annak megújulását elősegítő, esszenciális elem.

A női megkérdezettek gyakran aggódtak nyíltan vagy rejteki módon egzisztenciájuk miatt, még abban az esetben is, amikor képzettségük és rátermettségük magától értetődő helyzetet teremtett. A férfiak esetében a munkaerőpiac kínálata volt szegényes és apáik elveszett egzisztenciájának helyébe nem látták hasonló, megfelelő önbecsülést és megélhetést nyújtó szakmák, tevékenységek bekerülését.

➤ **Rettegés a betegségektől:**

Az átlagember szemérmessége, az önkiszolgáltatás okán, jelentősen megnehezíti, hogy testi bajaikkal háziorvosaikhoz forduljanak. A rossz halálozási ráta és a nagyszámú, viszonylag súlyos megbetegedések mögött ezt is tudhatjuk, a társadalom más gyengítő hatásai mellett. A társadalom egészsége és teljesítőképessége nagymértékben függ az általános egészségi állapottól. Korábbi fejezetekben rendkívül negatív adatokat kellett tudomásul vennünk. Melyben a prevenció elégtelen volta, a társadalmi szintű önámítás (Ld. korábban!), a nemzeti traumák okozta félelem, a szükségtelen rejtőzködés együttesen hatnak. Az utóbbi esztendőkből nagymértékben avatkozott be a negatív tendenciák megfordításába az állam. Így a jól képzett és foglalkoztatott orvosok száma kiemelkedően magas.

Orvosok száma:

Ukrajna:	2,95/1000 fő
USA:	2,56/1000 fő

A lakosság körében végzett KMIS felmérés szerint az átlagember pesszimista gondolkodású. Arra a kérdésre, hogy „Ön mit gondol általános egészségi állapotáról?” sok esetben láthatóan pesszimista válaszok születtek.

További feltett kérdések és válaszaik, területi megoszlás szerint:

„Ön fél attól, hogy nem egészséges, de nincs bátorsága orvoshoz fordulni?”

Nyugat: 33%

Kelet: 25%

Közép és Dél: 24%

„Ön úgy véli, hogy az egészségi állapota rossz?”, kérdésre az Igenek aránya:

Nyugat: 17%

Kelet: 22,6%

Közép és Dél: 22,4%

Itt meg kell jegyeznünk, hogy az betegségtől és az munkahelyi érvényesüléstől való félelem szintén összekapcsolódik egymással. Ennek alapját a következő szempontok adják:

- ***Melyik társadalmi osztályhoz, vagy korcsoportozhoz tartozik az illető!***
- ***A média hatása a mérték és értékformálásban. Sztereotípiák bevezetése. Klisék alkalmazása. Az igénytelenség irányába való elmozdulás.***
- ***Az egészségbiztosítás ítéletrendszere, véleményalkotó tulajdonságai, amelyek az egészségbiztosítási politika mögött állnak.***

Véleményük túlmutat hatásában kereteiken, mivel az általános értelmezés szerint átvilágításuk értéket ad az adott illető életének. Ezzel létének alap okát semmisíti meg, nem tisztelve azt mindenekelőtt. Ennek rendkívül erősek a mentális területen megjelenő negatív következményei.

„Önnek milyen az általános közérzete?”, kérdésre az alábbi arányban érkeztek negatív válaszok:

29 év alattiak: 4%

30-40 év között: 7%

45-59 év között: 22,5%

60 év feletiek: 48%

A kérdésekre felelők között egyenletes arányban oszlottak általában a válaszok. Jelentős eltérést egyetlen nem irányába sem lehetett kimutatni.

„A nők szerepe egy veszélyes világ stabilizálásában” – Yulia Tymoshenko brüsszeli beszéde

2008. márciusában a frissen megválasztott miniszterelnök asszony, Yulia Tymoshenko, brüsszeli útján beszédet mondott az Európai Unió képviselői előtt a Nemzetközi Nő Nap alkalmából. A beszéd eredeti címe: „The Role of Women in Stabilizing a Dangerous World”, azaz „A nők szerepe egy veszélyes világ stabilizálásában”. Kommentárjaival a teljes ukrán sajtó illetve az elhangzottakat.

Az miniszterelnök-asszony véleménye szerint, a nőknek nemcsak lehetősége van megjelenni a politika és a társadalom tartalmi színpadán, hanem egyenesen szükséges is, mivel a mai kormányok egyike sem képes eleget tenni abbéli feladatának, hogy megvédelmezze a felmerülő veszélyektől és igazságtalanságoktól az általa vezetett nép tagjait. Alább közlöm a közérdeklődésre leginkább számot tartó mondatokat az elhangzás nyelvén, azaz angolul. A magyar fordítást magam készítettem.

„ We, women, went into government precisely because we have so often witnessed government's failure in carrying out this key mandate. It is often said that women in power tend to make too many plans, with an eye to objectives that are too high, almost idealistic and unrealistic. ... The adoption of moral and dishonest decisions by governments against their own people is becoming a cynical standard today, and any honest goal looks idealistic and almost naive against this background. It is our duty to make people aware that they deserve more. If we are not able to sense the subtlest and deepest feelings of our people, we should not be in politics.

Although we are cautious about using weapons, I believe that women as political leaders are better prepared to defend the freedom and security of their people. ... We consistently defend the national interests of our countries. ... We are not afraid to act where our predecessors backed down because sometimes decisive actions are the only way to preserve stability in our unstable world. ... When women are called upon to head nations, as a rule they see people's hearts and minds and are capable of opening their own hearts and mind to their people. This is that higher level of trust and unity which opens the way to great accomplishments. ... In times of instability and new challenges in the contemporary world, we are confronted primarily by moral problems that are as old as the Bible. ... The crux of the matter is whether all people should obtain equal rights and equal opportunities; whether we treat people the way we want to be treated; which of us will be satisfied by the advice to suffer some more, which is what the poor often hear? ... Women who know what unequal treatment means feel this problem particularly keenly, no matter how it is camouflaged. ... Women understand that the threat facing the world is essentially a moral crisis. It is a crisis that cannot be overcome only through political measures or weapons. It cannot be resolved at a rally. It cannot be stopped by symbolic gestures or conversations. The time has come for our decisive actions in government.”

„ ..Mi, nők, azért vállalkoztunk a vezetésben való részvételre, mert oly gyakran láttunk kormányokat hibát véteni ebben a kulcsfontosságú feladatkörben. [Amint az a témafelvezetésből kiderül, ez a megjegyzés a kormányoknak arra az általános feladatára vonatkozik, hogy megóvják és védelmezzék polgáraikat az igazságtalanságoktól, illetve egyéb veszedelmektől!] Gyakorta hallani, hogy a nők

hatalmi helyzetben hajlamosak túl sok olyan tervet készíteni, amelyek a tények ismeretében túlzóak, majdhogynem idealistának és irreálisnak mondhatók. ... az erkölcstelen és tisztességtelen döntések —, melyek a népérdekek ellen valók— beemelése a kormányzásba napjainkban mind inkább cinikus szokássá válik és bármilyen tisztességes cél, idealistának és naivnak tűnik ilyen háttér mellett.

A mi feladatunk tudatosítani népeinkben, hogy többet érdemelnek. Hogyha nem vagyunk képesek megérezni a legnehezebben megfogható és legmélyebb érzéseit is az embereknek, nincs helyünk a politikában.

Habár mi megfontoltak vagyunk a fegyverek használatában, azt hiszem, hogy a nők, mint politikai vezetők felkészültebbek népeik békéjének és biztonságának védelmére. ...Mi [nők] következetesen védelmezzük országaink nemzeti céljait. ...Nem tölt el bennünket félelemérzés azoknak a cselekedeteknek a megtételétől, amelyeknek idején elődeink meghátráltak, mivel néha határozott tetteken keresztül vezet az út a stabilitás megóvásához, mai gyorsan változó világunkban. ... Amikor nőket kérnek fel arra, hogy népek élére álljanak, a hatalom által ők az emberek szívét és gondolatait látják meg, így képesek arra, hogy saját szíveiket és gondolataikat is megnyissák az emberek előtt. Ez az igazságosságnak és az egységnek az a magasabb szintje, amely utat nyit a nagyobb tetteknek. ... A jelen világ instabilitásának és új kihívásainak idejében, mi elsődlegesen erkölcsi problémákkal kerülünk szembe, amelyek éppen olyan régiek, mint a Biblia. ... A helyzet nehézsége, akkor is, hogyha minden ember egyenlő jogokat és egyenlő lehetőségeket nyer el; akkor is hogyha úgy mondunk ítéletet másokról, ahogyan szeretnénk, hogy bennünket is megítéljenek; hogy vajon melyikünk lehetne megelégedett attól a tanácstól, hogy szenvedjen egy kicsit többet, amit a szegények olyan gyakran kell, hogy halljanak? ... Azok a nők, akik igazán tudják, hogy mit jelent az egyenlőtlen elbánás, különösen élesen érzik ezt a problémát, függetlenül attól, hogy miként van az elfedve. ... A nők megértik, hogy a világ fenyegetéseivel való szembenézés első sorban erkölcsi kérdés. Pontosan ez az, amelyen nem lehet túljutni politikai lépésekkel vagy fegyverek útján. Nem lehet megoldani egy nagygyűlésen. Nem lehet megállítani szimbolikus gesztusokkal, vagy tárgyalások útján. Az idő elérkezett, hogy határozott lépéseket tegyünk a kormányzásban. „

(Yulia Tymoshenko; Brüsszeli beszéd –részletek-, Nemzetközi Nőnap alkalmából; Forrás: The Day – 12/03/2008, Szerda; Hajnal Gyöngyi fordítása)

A fenti szavak önmagukért beszélnek. Előre vetítik a kialakulóban lévő új, sajátos női szerep jövőbeli jelentőségét. Ez a szerep pedig éppen abban sajátos, hogy nem úgy lát el már meglévő feladatokat nagyobb hatékonysággal, mint a korábbi férfi megvalósítók, hanem új tartalommal tölti meg a régi kereteket. Ennek eredménye nem a nemek versenye, éppen ellenkezőleg, az egymáshoz való kapcsolódás és a kiegészítés folyamata. A két hatás együttesen teremt kiegyensúlyozó jövőt, adhat választ a kialakult mély és az erkölcs válságában gyökerező problémákra.

Összegzés

A fentiekben megismerhettük a mai ukrán társadalom múltját, jelenét, és az eddig kialakított jövőképét. Ismerkedtünk az ukrán néplelket nyomasztó problémák eredőjével és azzal a folyamattal, amelynek révén a helyzet kezelése jelenleg megtörténik. Ekkor láttuk a helyi kisebbségek közül a lengyel és a magyar diaszpórák jelentőségét, mint olyan tartalmakét, amelyek a kialakult baljós helyzetben egy fajta sajátos megoldási kulcsot jelentenek. Érdekesnek találtam láttatni e két Ukrajnába szakadt népcsoportnak az anyaországokhoz, egymáshoz és az ukrán társadalomhoz alkotott viszonyrendszerét, hogy az így leírt hármas nézőpontból szemlélhető viszonyok között az olvasó maga érezhesse meg a bevezetőben tárgyalt jelentőségeket. Tanulságosnak éreztem ezt a csöppnyi barangolást, mint virtuális tapasztalatszerzési lehetőséget a magyarság és kapcsolatainak megismerésében is. Azért tartom hatékonnak vizsgálni szomszédunk, Ukrajna belső viszonyait, hiszen a nemek viszonyrendszerében a vizsgált társadalom immunrendszerének működéséről, annak jelenlegi potenciáljáról, öfenntartó erejéről és a jövő hatásainak várható alakulásáról kaphatunk így tájékoztatást.

Jelen dolgozat témafelvető dolgozatként készült, az Európai Unió keleti határai mentén kialakult társadalmi rendszerek egyik meghatározó eleméről, az ukrán társadalom aktivitási potenciáljáról, mely mindig is befolyásolta és a jövőben is

meghatározó eleme lesz a térség belső dinamikájának. Az írásmunka az elérhető hivatalos mérési adatok alapján vállalkozik megállapításainak megtételére.

Bibliográfia

Tudományos háttéranyag:

Atkinson, Rita L. – Atkinson, Richard C. – Smith, Edward E. – Bem, Daryl J. – Nolen-Hoeksema, Susan: Pszichológia; Osiris, Budapest, 1999.

Bátky Zoltán, Biernacki Karol (szerk.): Lengyel-magyar történelmi olvasókönyv; Szegedi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat, Szeged, 2002.

Bell, A. P. – Weinberg, M. S. – Hammersmith, S. K.: Sexual preference: Its development in men and women; Bloomington, IL, Indiana University Press, 1981.

Cole, Michael – Cole, Sheila R.: Fejlődéslélektan; Osiris, Budapest, 1998.

Eliade, Mircea: Vallási hiedelmek és eszmék története I-III.; Osiris, Budapest, 1994.

Gilligan, C.: In a different voice: Women's conceptions of the self and of morality; Harvard Educational Review, 47, pp. 481-517., 1977.

Gilligan, C.: In a different voice: Psychological theory and women's development; Cambridge, MA, Harvard University Press, 1982.

Hajnal Gyöngyi: Adatok a dinasztikus örökösödés vizsgálatához; Ősi Gyökér c. folyóirat; 2008/01-03, pp. 16-26., Miskolc, MBE, 2008.

Hajnal Gyöngyi: Szakrális örökösödés Szent István korában és az asztrálmítoszi tér-idő elmélet; Szatymaz, Szerzői kiadás, 2006.

Hegedűs Lóránt: Jézus és Európa; Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 1998.

Hinde, R. A.: Individuals, relationships and culture: Links between ethology and the social sciences; Cambridge, Cambridge University Press, 1987.

Hopp Lajos-Küllős Imola-Voigt Vilmos: A megváltozott hagyomány - Tanulmányok a XVIII. századról; MTA Irodalomtudományi Intézete és az ELTE Folklór Tanszéke, Budapest, 1988.

Horalek K.: Bevezetés a szláv nyelvtudományba; Budapest, 1967.

Huntington, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása; Európa, Budapest, 2004.

Hutterer Miklós: A germán nyelvek; Gondolat, Budapest, 1986.

Komoróczy Géza: Bezárkózás a nemzeti hagyományba; Osiris, Budapest, 1995.

Lewis, M. – Saami, C.: The socialization of emotions; NY., Plenum Press, 1985.

Maccoby, E. (szerk.): The development of sex differences; Stanford, CA, Stanford University Press, 1966.

Magyari István: Az országokban való sok romlásoknak okairól; Magyar Helikon, 1979.

Mérei Ferenc: Községek rejtett hálózata; Osiris, Budapest, 1998.

Mészáros Rezső, Prof. Dr.: Kibertér – A földrajzi tudás új dimenziói; Hispánia, Szeged, 2003.

Pallas Nagy Lexikona; digitális kiadás, www.arcanum.hu

Stephens, W. N.: The family in cross-cultural perspective; NY, Rinehart & Winston, 1963.

Stone, J. L. – Church, J.: Childhood and adolescence: A psychology of the growing person; NY., Random House, 1957.

Szépe Gy. (szerk.): Társadalom és nyelv – Szociolingvisztikai írások; Budapest, 1975.

Szombathy Viktor (szerk.): Az őshazától a Kárpátokig; Panoráma, Budapest, 1985.

„What we are afraid of?”-The Day; 2008/03/25.;

Walker, L. J. – De Vries, B.: Moral stages/moral orientations: Do sexes really differ?; In: Black C. (szerk.): Gender differences in research in moral development; Los Angeles, US, 1985.

Walker, L. J. – De Vries, B. – Trevethan, S. D.: Moral stages and moral orientations in real-life and hypothetical dilemmas; NY, 1987.

Aktuálpolitikai és általános leíró munkák vonatkozásaként:

www.day.kiev.ua/DIGEST

www.polonia.org.ua/page.php.16

www.swisspass.ch/p_euro/p_europa.htm

www.swisspass.ch/p_linki/lin_euro.htm

www.bernardyni.ofm.pl/kustodia/zbaraz.htm

www.britannica.com/eb/article-30131/Ukraine

www.news.ch

A Geopolitikai Tanács Alapítvány
Műhelymunkák sorozatában megjelent tanulmányok:

- 2007/1 A Cseh Köztársaság a terrorizmus elleni harcban – Csorba Kata
2007/2 A NATO szerepe a nemzetközi terrorizmus elleni harcban – az Amerikai Egyesült Államok politikai vetületének feldolgozása – Csáki Csaba
2007/3 A NATO és a terrorizmus elleni harc politikai vetületei Törökországban – Ország-Krysz Axel
2007/4 A NATO és a terrorizmus elleni harc politikai vetületei Olaszországban – Szép László ezredes és Antonino INTURRI alezredes
2007/5 A NATO szerepe a nemzetközi terrorizmus elleni harcban – a jelentősebb tagországok politikai vetületének feldolgozása: Németország – Csáki Csaba
2007/6 A NATO szerepe a nemzetközi terrorizmus elleni harcban – az Egyesült Királyság politikai vetületének feldolgozása - Peterdy Viktória
2007/7 Kanada és a nemzetközi terrorizmus elleni harc – Dr. Habil. Krajnc Zoltán mérnök alezredes
2007/8 A nemzetbiztonsági szolgálatok hatékonysága a XXI. században – tanulmánykötet – szerkesztette: Dr. Pintér István
2007/9 A lakosság pénzügyi biztonsága 2007. – Dr. Pintér István
2007/10 A pénzügyi biztonság elmélete – Dr. Pintér István
2007/11 A nyugat-szaharai kérdés és az ENSZ által vezetett békefenntartó misszió (MINURSO) tevékenysége - Besenyő János őrnagy

2008/1 Prof. dr. Radovan Vukadinović: Horvátország a NATO-csatlakozás küszöbén

Đana Luša: Az egyetemista populáció és a Horvát Köztársaság NATO-tagsága

2008/2 Egri Katalin – Nagy István – Dr. Pintér István: Az Európa Tanács „Állítsuk meg a családon belüli erőszakot” emberi jogi kampányának magyarországi tapasztalatai 2007-ben

2008/3 Zatykó Judit és Schumann Róbert – Dr. Gyulavári Tamás – Hajnal Gyöngyi – Szimoncsikné Laza Margit: A nemek társadalmi egyenlősége az Európai Unió keleti határai mentén

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával,
a Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány megbízásából készült 2008.

HU ISSN 1788-7895

ISBN

Készült: 100 példányban

A kiadásért felel: Dr. Pintér István

Nyomdai munkák: CPD Copy Kft.